

ді. Оскільки абстрактні предмети стають доступними для нас через перенесення на них рефлексії про предмети, доступні нам через досвід, зміст життєсвіту визначає, які теоретичні настанови взагалі можуть бути доступними для людини [Blumenberg 1997, p. 89].

Отже, метафорологія Ганса Блюменберга не обмежується дисциплінами, до яких її відносить дослідницька інтуїція. На основі свого метафорологічного проекту філософ розробляє феноменологічну антропологію, важливим засновком якої є те, що витoki будь-якої теорії лежать у життєсвіті. З цього випливає, що зміст нашого досвіду буде визначати межі не лише того, що ми знаємо і можемо знати, а й того, що ми знати хочемо і взагалі можемо хотіти знати.

Література:

1) Blumenberg, Hans. *Paradigms For A Metaphorology*. 1st ed. Ithaca: Cornell University Press, 2010. Print.

2) Blumenberg, Hans. «Prospect For A Theory Of Nonconceptuality». *Paradigm Of A Metaphor For Existence Studies In Contemporary German Social Thought*. Hans Blumenberg. 1st ed. MIT Press, 2009. Print.

3) Fleming, Paul. «On The Edge Of Non-Contingency: Anecdotes And The Lifeworld». *Telos* 158 (2012): 22–35. Print.

4) Mende, Dirk. «Histories Of Technicization: On The Relation Of Conceptual History And Metaphorology In Hans Blumenberg». *Telos* 158 (2012): 69–79. Print.

5) Wetters, Kirk. «Working Over Philosophy: Hans Blumenberg's Reformulations Of The Absolute». *Telos* 138 (2012): 101–118. Print.

6) Wetz, Franz Joseph. «The Phenomenological Anthropology Of Hans Blumenberg». *Iris* 1.1 (2009): 390–414. Print.

Анімалістична метафорика у мові закоханих і у «дитячій мові»

Іван Скорина

Національний Університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)

Багато речей у мові здаються нам самоочевидними. Наприклад, «носик» чайника, «ручка» дверей чи «вікно» браузера. Одними з таких самоочевидних тропів є порівняння закоханих із тваринами – «зайчики», «котики», «ведмедики» й інші тваринки та твари-

ночки. Анімалістичні метафори у «дитячій мові»²¹ також є самоочевидними: ми звикли, що «кролики» та «рибки» – це не лише коханці, а й діти, а також, звісно, домашні улюбленці.

Розвиток сучасної анімалістичної метафорики

Взаємодія тварин з людьми приймає різноманітні форми впродовж історії та в різних культурах. Оминаючи історію анімізму й тотемізму, повз образи тварини як духа, свійської тварини як ресурсу чи хижака як загрози, зосередимо увагу на іншому. А саме – на доместикації.

Незважаючи на те, що доместикація може відбуватися у природному середовищі і без участі людини, ми говоримо саме про одомашнення тварин людиною. Як вказує Нікіта Єлізаров, основними ознаками цього процесу є зниження агресії та загальна педоморфізація [Єлізаров 2014, с. 42]. Зуби менші, шерсть м'якіше, морди коротші – такі представники тваринного царства не представляють загрози. Відтак, коли одомашнення стало загальною тенденцією, з'явилася доместикативна лексика. Специфічний спосіб мовлення щодо тварин – зменшено-пестливі форми, інтонаційні прийоми і таке інше – є результатом сприйняття тварини як чуттєвої істоти.

Чуттєві тварини, яких часто вважають друзями, членами сім'ї, а іноді і коханцями, не лише не становлять загрози, а і потребують піклування та уваги. Зовсім як діти. Точніше сказати – «питомцы»

Природа «дитячої мови»

Слово «pet» походить приблизно з 1500–1510 рр. від слова «pretty» («маленький»), яке вживалося як додаток до свійських тварин. Серед синонімів словник недвозначно подає «to ramper» (піклуватися) та врешті «baby» [5]. Першопочатково «pet» позначало не лише домашніх тварин, але і неслухняних дітей.²² Вжите вище російське слово «питомец» з'явилося окремо, але семантично відповідає англійському варіанту. То коли ж дитина стала «pet»?

Французький історик Філіп Ар'єс стверджує, що дитина, якою ми її знаємо зараз, була «винайдена», поруч із іншими концептами, в епоху Просвітництва. Він пояснює цю «появу дитини» через поняття «sentiment». *Sentiment* передбачає не просто «concept» певного явища, а й специфічний спосіб «feeling». Так виникла асоціація райдужної рожевої утопії зі «світом дитинства», якого не існувало раніше [Aries 1962, с. 448].

²¹ Термін «дитяча мова» позначає не мовлення дітей, як можна було подумати, а специфічний спосіб мовлення, який дорослі застосовують щодо дітей.

²² Звідси і другорядне значення: “a fit of peevishness” – “напад дратівливості”.

Повертаючись до зв'язку дитини з тваринкою, можна перефразувати: «поява дитини» – це своєрідна «доместикація людини». Беручи до уваги, що доместикація тварин відбулася раніше за доместикацію людини, маємо обернути популярну тезу про те, що ми говоримо із тваринами як із дітьми. Навпаки, ми говоримо з дітьми як з тваринами. Специфічне мовлення, яке люди застосовують до дітей, витікає зі сприйняття дитини як тварини. Причому, як чуттєвої тварини.

Анімалістичні метафори у мові закоханих

Концепція «чуттєвої тварини» – ключова для розуміння мови закоханих. Як іменник «pet» позначає, крім «домашнього улюбленця», просто «улюбленця». Як прикметник – відображає одночасно «showing fondness or affection» та «treated as a pet» [5]. Відтак, коли ми виявляємо прив'язаність до коханої людини, ми буквально сприймаємо її як «улюбленця». Як це розуміти?

Мет'ю Хатсон пише, що об'єктивація сексуального партнера – природна ознака людської свідомості. Для того, аби мати сексуальне бажання, потрібно об'єктивувати. Розрізняються два види об'єктивації: механістична та анімалістична. Сексуальна належить до другого. Порівняно з механістичною, її відмінність полягає у тому, що в результаті людина перетворюється не на бездушний і позбавлений розуму об'єкт. Радше, ми сприймаємо кохану людину як чуттєву тварину, що наділена дещо іншим типом інтелекту²³ [Hutson 2013]. Відповідно, вона потребує й іншої мови.

Зменшено-пестливий характер мови закоханих, який є одночасно й анімалістичним, і «дитячим», можна пояснити через лаканівське поняття «lalangue». Лакан вводить його, аби позначити мову не просто як структуру значень, але і як форму задоволення [Lacan 1972, с. 242.]. Поеднання артикля «la» й іменника «langue» («мова») вказує на задоволення від самого промовляння, що не стосується комунікації. Підкреслення насолоди від бурмотіння, інфантильного лепетання та інших форм несвідомого занурення в мовлення може адекватно пояснити описаний в цій статті феномен. «Дитяча мова», яку ми застосовуємо до тварин, коханих і

²³ Варто згадати також дослідження американських психологів Курта Грея, Хізер Грей і Деніеля Вегнера. Вони проводили дослідження феномену сприйняття, в результаті якого виокремили дві категорії: «experience» («досвід», чи інакше – «чуттєвий інтелект») та «agency» («агентство», чи інакше – «раціональний інтелект»). На графіку за цими категоріями, де респонденти мали розташувати певних персонажів, найвищу позицію в категорії «experience» посідали дитина, дівчина та мавпа (в порядку спадання) [Gray 2007, с. 2].

дітей, є своєрідною формою насолоди. Найважливіше згадати значення похідного від «pet» слова «petting» – «to engage in kissing, caressing, and other sexual activity with one's partner, but not sexual intercourse» [5]. Відтак, у даному контексті «lalangue» виступає своєрідним мовним петингом.

Підсумовуючи, можна сказати, що три розглянуті компоненти – сучасні анімалістичні метафори, мова закоханих і «дитяча мова» – пов'язані на рівні мови за рахунок того, що мають спільне соціокультурне підґрунтя. Логічний ланцюжок їх зв'язку містить такі стадії як «сприйняття тварини як чуттєвої», «сприйняття дитини як тварини», «сприйняття коханої людини як чуттєвої тварини». Варто додати, що поява концепту дитини встановила певний зв'язок між «дитячим» та «тваринним» у сфері символічного, тому змінилася і мова закоханих. Вона стала більш «дитячою», хоча завжди була «тваринною». Власне, саме «тваринне» стало більш «дитячим», чи інакше – педоморфним. Ключовим елементом, що поєднує три частини в єдиний феномен, є саме насолода, як підсвідома, так і вербалізована.²⁴

Література:

1) Елизаров Н. Дети. Животные. Секс [Електронный ресурс] / Никита Елизаров; [оформл. Тимур Ахметов; ред. Анатолий Ульянов] // Пафос. – Нью-Йорк–Амстердам, 2014. – 42 с. – Режим доступу: <http://looo.ch/project/f014/>.

2) Anne Cosyn & Bernard Harmegnies. Qu'est-ce que la lalangue? – Service de Métrologie et de Sciences du Langage, FPSE, Université de Mons, 2011.

3) Aries Ph. Centuries of childhood. A social history of family life / Philippe Aries; [Translated from French by Robert Baldick] – New York: Alfred A. Knopf, 1962. – 448 p.

4) Cunningham H. Children and Childhood in Western Society since 1500 / Hugh Cunningham – London: Longman, 1995.

5) Dictionary.com «pet,» in Dictionary.com Unabridged. Source location: Random House, Inc. <http://www.dictionary.com/browse/pet>. Available: <http://www.dictionary.com/>. Accessed: March 1, 2017.

6) Heather M. Gray, et al. Dimensions of Mind Perception / Science 315, 619 (2007) – pp. 2.

²⁴ Ця робота залишає надзвичайно великий простір для подальших досліджень. Адже залишаються не розкритими питання зв'язку доместикації тварин із зоофілією, доместикації людини – з педофілією, інфантилізації стосунків – із сексуальністю поза мовним петингом.

7) Hutson M. Are you looking at me? [Електронний ресурс] // Aeon. – 2013. – Режим доступу: <https://aeon.co/essays/what-goes-on-in-our-minds-when-we-see-someone-naked>

8) Lacan Jacques, THE SEMINAR OF JACQUES LACAN. BOOK XX. Encore 1972-1973 / Translated by Cormac Gallagher from unedited French manuscripts – for private use only, 1972. – pp. 242.

9) Zornado J. Inventing the child: culture, ideology and the story of childhood / Joseph L. Zornado. – New York: Garland Publishing, 2001. – pp. 234.

Проблема мови у науці та семантика суспільних наук очима Євгена Спекторського

Оксана Слободян

Національний Університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)

У творчості Євгена Васильовича Спекторського (1875–1951) – видатного філософа, правознавця, декана юридичного факультету (1918) та останнього ректора (1918–1919) Університету Св. Володимира – особливе місце належить філософії наук, зокрема суспільних. Заняття цією проблематикою неминуче зумовили зацікавлення Є. Спекторського питаннями комунікації та мови у науці, а також семантикою наукових понять, що засвідчує вже один із ранніх курсів його лекцій «Энциклопедия экономических, юридических и политических наук», прочитаних у Варшавському університеті в 1903 р. (надрукований на склографі, цей курс зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського).

Як зазначає Є. Спекторський, наука належить, передусім, до сфери людського розуму. Однак емпірично можна зафіксувати лише існування окремих умів, тож поняття розуму є лише припущенням. Так, аби уникнути метафізики, філософ не дає визначення «розуму», а лише вказує на факт свідомості – першу умову науки [Див. 1, арк. 94]. Свідомість еволюціонує, і її розвиток, на думку Спекторського, має відбуватися так: «если нельзя говорить о единстве сознаний как о существующем уже факте, то можно говорить об объединении сознаний, как о задаче, как о цели, к которой можно и должно сознательно стремиться» [1, арк. 94-95].